

ומשנינן: נקט הכי, משום דסתם יהודה וגליל י"א-א
 בשעת חירום דמו.

וחזורת הגמרא לנדון שהתחלנו בו את
 סוגייתנו, מדוע נקט רבי יהושע לשון "שדה
 זו של אביך".

ומקשינן: וליתני — "מורה רבי יהושע
 באומר לחבירו מנה לויתי ממך ופרעתני לך
 שהוא נאמן מדאורייתא אפילו בלא
 שבועה⁽²⁴⁾", ומדוע נזקק להעמיד בשדה,
 ולהדחק ולומר "של אביך"⁽²⁵⁾?

ומשנינן: משום דקא בעי למיתני בסיפא,
 שאם יש עדים אינו נאמן, ואם נכתוב בסיפא
 "אם יש עדים שהוא לזה ממנו והוא אומר
 פרעתני אינו נאמן", זה לא יהיה נכון, כי הא
 קיימא לן שהמלוה את חבירו בעדים אינו
 צריך לפרעו בעדים, ונאמן הלווה לטעון
 פרוע. ולכן כתב רבי יהושע את דינו באומר
 "קרקע זו של אביך".

אי קסבר שמחאה שלא בפניו היא מחאה,
 אם כן אפילו אם היה המוכר ביהודה
 והקונה בגליל, נמי היא חזקה, משום שהיה
 על המוכר למחות ממקומו.

ואי קסבר שמחאה שלא בפניו לא היא
 מחאה, אם כן אפילו אם היה המוכר בעיר
 אחת ביהודה והקונה בעיר אחרת ביהודה,
 נמי לא הוי חזקה, עד שיבא למחות בפניו?

ומשנינן: אמר רבי אבא בר ממל, לעולם
 קסבר האי תנא שמחאה שלא בפניו היא
 מחאה, ומתניתין שאמרה שביהודה וגליל
 לא הוי מחאה, בשעת חירום שנו, שאין
 השיירות מצויות ביניהם, ויכול המחזיק
 לומר, לא שמעתי את מחאת המוכר, ולכן
 לא שמרתי את שטרי.

ומקשינן: אם כן מאי שנא יהודה וגליל
 דנקט, הרי בשעת חירום אפילו בשתי עיירות
 באותה מדינה אין חזקה?

בהודאת מלווה, משום שבמלוה נאמן לומר
 פרוע אף בלא מיגו, ורק בשדה שאינו נאמן
 לומר לקוחה היא בידי סתם, אזי צריך מיגו,
 ואם כן רבי יהושע שבא לחדש את דין הפה
 שאסר, על כרחו העמיד בטענת שדה?

וכתב ה"תומים", (סימן צ' ס"ק י"ד"ה אבל)
 שאמנם המורה בפני עדים שחייב ממון לפלוני,
 אין צריך לפרועו אחר כך בעדים, ונאמן לומר
 פרוע אף בלא עדים,

ברם — אם יאמר אח"כ — "פרעתי כבר
 קודם ההודאה", אינו נאמן אלא משום "הפה
 שאסר", משום שאם כבר פרע מדוע הודה!?
 ובמשנתנו מדובר, כשטען "מנה לויתי ממך
 ופרעתוך כבר קודם ההודאה", ולכן אינו נאמן
 אלא משום דין "הפה שאסר".

24. כך פירש רש"י, ודקדק הרש"ש, שפטור
 דווקא משבועה דאורייתא, אבל נשבע שבועת
 היסת.

והקשה, לדעת רש"י שדברי רבי יהושע
 עוסקים היכן שלא תבעו, אלא הודה לו מעצמו,
 אם כן אמאי משיבועין אותו שבועת היסת, והלא
 אין נשבעים על טענת שמה? והניח בקושיא.

ואולי יש לחלק ולומר שבשבועת היסת
 נשבעים אפילו בטענת שמה, כיון ששבועת
 היסת אין נשבעים מחמת תביעת התובע, כמו
 שאר שבועות שיש זכות לתובע לתבוע שבועה,
 אלא משיבועים אותו בכל מקרה לברר דבריו,
 ולכן נשבע אף בטענת שמה.

25 והקשה המהרש"א, הרי ודאי שנזקק רבי
 יהושע להעמיד במקרה שהודה לו בשדה, ולא

ומבארת הגמרא, היכן נשנו דברי רבי אליעזר וחכמים: **דתניא — רבי אליעזר בן יעקב אומר: פעמים שאדם נשבע על ידי טענת עצמו. כיצד: הטוען לחבירו — מנה לאביך בידי והאכלתיו פרם, הרי זה נשבע. וזה שנשבע על טענת עצמו.**

וחכמים אומרים: אינו אלא כמשיב אבידה, ופטור! משום שתקנו חכמים שהמוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם, והכא נמי, כיון שבלא הודאתו אין לנו יסוד לתובעו, נחשב כמשיב אבידה, ופטורוהו חכמים מן השבועה.

ומקשינן: וכי לרבי אליעזר בן יעקב לית ליה לתקנת חכמים שמשיב אבידה פטור?, והלא

ומקשינן: וליתני — **מודה ר' יהושע באומר לחבירו, מנה לאביך בידי והאכלתיו פרם [כלומר, החזרתי לו חציון] שהוא נאמן,** אע"פ שמודה במקצת הוא ובעי שבועה, הכא אינו נשבע, כיון שאינו תובעו⁽²⁶⁾, ואין שור שחוט לפניך, ולכן אמרינן — הפה שאסר הוא הפה שהתיר⁽²⁷⁾.

והוינן בה: **אליבא דמאן נאמן בלא שבועה? אי אליבא דרבנן שיובאו דבריהם להלן, הא אמרי — משיב אבידה הוי, ואם כן אף אם הלה תובעו יהיה נאמן, ומדוע השמיענו רבי יהושע דווקא בגוונא שאין שור שחוט לפניך?!**

ואי אליבא דרבי אליעזר בן יעקב, הא אמר — שבועה בעי אף היכא שאין הלה תובעו⁽²⁸⁾.

"דין טענה", אלא רק שלא יהיה משיב אבידה, ולכן אם כעת תובעו בברי, אע"פ שקדמה הודאה לתביעה, מכל מקום כעת כבר לא חשיב משיב אבידה ונשבע. זהו תורף דבריו.

28. כך באור הקושיא לדעת רש"י (הנ"ל בהערה 22), אך לדעת התוספות, קושיית הגמרא — אי לרבנן, הא אמרי משיב אבידה פטור, ואם כן לא שיך לכתוב בסיפא — "ואם יש עדים אינו נאמן", משום שלעולם נאמן לטעון פרעתי חציו במיגו שהיה אומר פרעתי כולו, שהרי המלווה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים. ואי כרבי אליעזר בן יעקב — הרי מחייבו שבועה, ולא הוי משיב אבידה.

ואמנם לדעת רש"י יש להקשות, מדוע לא הקשתה הגמרא, שאי אפשר להעמיד בכהאי גוונא, משום דבעי למתני בסיפא "ואם יש עדים אינו נאמן", והכא אפילו אם יש עדים נאמן, משום שהמלווה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים, כדפרכינן לעיל?

26. כך באור הקושיא לדעת רש"י, שבאר בריש פרקין, ש"הפה שאסר" אינו אלא כשאינו תובעו. אך לדעת התוספות, הכא איירי אפילו כשתובעו, ופטור מן השבועה כיון שמשיב אבידה הוא. כיון שבבנו מעיז פניו, ולא שייכא בזה שבועת מודה במקצת, וכמו שיתבאר.

27. הקשה הגאון רבי עקיבא איגור, מדוע לא פרכה הגמרא שאין נשבעים על טענת שמא? ואם תאמר, שאחרי שאמר לו "מנה לאביך בידי", טען בברי שלא פרעו, הרי כאן קדמה הודאה לתביעה, וקיימא לן שאין נשבעים בכהאי גוונא? והניח קושיות אלו בצע"ג.

ויעויין בספר ברכת שמואל (בבא מציעא סימן ד') שתיריך, שרק בשבועת עד אחד, אין נשבעים על טענת שמא, או כשקדמה הודאה לתביעה, משום ששם יש "דין טענה", מגזירת הכתוב, ולכן טענת שמא או כשקדמה הודאה לתביעה, לא חשיבא טענה ואין נשבעים עליה. אבל בשבועת מודה במקצת — אין צריך

כאן שאינו תובעו, אין לך משיב אבידה גדול
מזה, שבא ומודה מעצמו, ומדוע חייבו רבי
אליעזר בן יעקב בשבועה? (29)

ומתריצין: **אמר רב**: לעולם אף לרבי אליעזר
בן יעקב היכא שאינו תובעו אינו נשבע
משום משיב אבידה הוא, והכא איירי
בגוונא שמי שטוענו קטן הוא, ולכן לא
חשיב כמשיב אבידה, ונשבע על טענתו.

והשמיענו רבי אליעזר, שנשבעים על טענת
קטן, למרות שנחשב כטענת עצמו, כיון
שכעת אין את סברת משיב אבידה⁽³⁰⁾.

ומקשינן: וכי נשבעים על טענת קטן?
והלא **אמר מר**: **אין נשבעין על טענת הרש**
שוטה וקטן, ואם כן אי איירי בסוגיין בטענת
קטן, מדוע השביעו רבי אליעזר?

ומתריצין: **מאי קטן** דאמר רבי אליעזר
שנשבעים על טענתו? **גדול! ואמאי קרי ליה**
קטן, משום **דלגבי מילי דאביו קטן הוא**.

ומקשינן: **אי הכי**, מדוע אמר רבי אליעזר

שמצינו אדם שנשבע על **טענת עצמו**, והלא
בסוגיין — **טענת אחרים היא?** שהרי איירי
כשטוענו אדם גדול?

ומתריצין: הכא איירי **בטענת אחרים**
והודאת עצמו, וזהו חידושו של רבי אליעזר
שנשבע על הודאת עצמו.

ומקשינן: והלא **כולהי טענתא** נמי עוסקות
בטענת אחרים והודאת עצמו במקצת, **נינהו**,
ומה השמיענו רבי אליעזר בדבריו ש"אדם
נשבע על טענת עצמו"?

ומשנינן: **אלא הכא**, לעולם איירי בטוענו
קטן, וכל מה שאמרינן "אין נשבעים על
טענת קטן", הני מילי היכא שטוען הקטן
— "הלויתי לך מנה", שאז אין נשבעים על
טענתו, משום שנאמר "וכי יתן איש אל
רעהו כסף או כלים", ודרשינן — איש
דווקא, ולא קטן, אבל היכן שהנותן הוא
אדם גדול, אף על פי שהתובע הוא קטן,
כגון קטן התובע "מנה לאבי בידך", סבר
רבי אליעזר שנשבעים על טענתו.

שייך לפוטרו מן השבועה מכח מיגו, אלא רק
מכח "משיב אבידה".

30. ולשיטת תוספות, יש להקשות, מה תרצנו
ב"טוענו קטן", והלא עדיין קושייתנו במקומה
עומדת, מדוע חייבו רבי אליעזר שבועה, הרי
נאמן במיגו כופר הכל, כיון שבבנו מעיז פניו?
ונראה לבאר ע"פ דברי המגיד משנה (פרק ד'
מהלכות טוען ונטען הלכה ה') שכתב, שאף
לרבנן שבבנו מעיז פניו, הני מילי כשטוען הבן
ברי מחמת אביו, אבל אם טוען ברי מחמת
עצמו, כגון שראה בעיניו שהודה לאביו שלא
פרעו לפני מותו, אף לרבנן אינו מעיז פניו.

ואם כן לשיטת התוספות, באור תירוץ הגמרא

ותירץ הריטב"א, שמכל מקום אפשר לשנות
בסיפא "ואם יש עדים שהיה חייב לו פרס בשעת
מיתתו אינו נאמן" כיון שאין כאן משיב אבידה,
כיון שאינו יכול לכפור הכל, ולכן נשבע שבועת
מודה במקצת.

29. כך סבר רש"י, ולדעת התוספות "משיב
אבידה" דהכא פטור מדאורייתא משום מיגו,
ולא פרכינן הכא מכח המשנה ד"המוצא מציאה
לא ישבע מפני תקון העולם", אלא רק מכח
המיגו שהיה אומר להר"ם, שהרי בבנו מעיז
פניו.

אך רש"י סבר כדעת הר"י מגאש דלא אמרינן
מיגו לאפטורי משבועה, ואם כן בסוגיין לא

משום ש"חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו"⁽³³⁾, והאי באמת — בכולה בעי דלכפריה! והאי דלא כפר ליה, משום דאין אדם מעיז פניו הוא!

אך רבנן פליגי עליו אפילו כשהתובע גדול הוא, משום שסברו שנחשב כמשיב אבידה, כיון שתבעו מכח אביו, ובדברי רבה קמפלגי⁽³¹⁾.

דאמר רבה: מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע, ולא החשבנוהו כמשיב אבידה, ופטרנוהו משום שלא כפר בכולו⁽³²⁾?

ובאמת מכח חזקה זו — בכולה בעי דלודי יח-ב ליה! כיון שאינו מעיז פניו לכפור, והאי דלא אודי ליה, כי היכי דלישתמיט ליה [להפטר

חזקה שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו. משום שא"כ במקום שמעיז פניו, כגון בבנו, יהיה חייב שבועה אף בכופר הכל. והקשו התוספות, אכתי מנלן שכופר הכל פטור משבועה? ומדוע לא נחייבו שבועה משום שחזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו?

ותירצו — שגזירת הכתוב לפוטרו משבועה, שנאמר "אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם", ודרשינן, רק היכא שתובעו ומודה ואומר "כי הוא זה", מתחייב שבועה, אבל כופר הכל פטור מן השבועה.

עוד תירצו — שדווקא מודה במקצת יכול לחייבו שבועה על ידי גלגול, כיון שמתחייב במקצת טענתו מגלגל עליו שבועה אף על השאר. אך כופר הכל שנפטר ממנו לגמרי אינו יכול לחייבו שבועה.

33. במסכת בבא קמא, פירש רש"י — שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו מפני שעשה לו טובה.

והקשו עליו התוספות — שא"כ בפקדון שלא עשה לו טובה מעיז פניו, ואם כן יהיה פטור משבועת מודה במקצת במיגו שהיה כופר הכל?

ולכן פרשו התוספות, שאין אדם מעיז פניו לשקר בפני חברו היכן שמכיר בשקרו. אמנם אפשר ליישב את דעת רש"י ע"פ מה שכתב הטור בשם רש"י שכופר הכל בפקדון

— כשטוענו קטן בברי על ידי עצמו שלא פרע לאביו, וסבר רבי אליעזר שבכהאי גוונא לא אמרינן מיגו, כיון שאינו מעיז פניו. ועל זה הקשתה הגמרא, הרי מכל מקום אין נשבעים על טענת קטן.

31. כך באור הגמרא לדעת רש"י. אך התוספות חלקו עליו, וסברו שלעולם אין נשבעים על טענת קטן, אפילו היכא שהנותן אדם גדול הוא. וכך הוא באור הגמרא: לעולם איירי בטוענו גדול, ואמר רבי אליעזר, פעמים שאדם נשבע על מה שלדברי רבנן נחשב כטענת עצמו, אמנם לשיטתי נחשב הדבר כטענת אחרים כיון שבכנו נמי אינו מעיז פניו, אך לדעת רבנן כיון שמעיז פניו נחשב כטענת עצמו ואינו נשבע.

32. כך פירש רש"י במסכת בבא מציעא. וכשיטתו, שמשום מיגו לא שייך לפוטרו, משום שמיגו לאפטורי משבועה לא אמרינן.

אך התוספות חלקו עליו וסברו דאמרינן מיגו לאפטורי משבועה, וקושיית הגמרא הייתה — מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע ולא פטרנוהו במיגו שהיה כופר הכל? ומתרצינן שאין זה מיגו, כיון שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו.

אך אין לפרש, שקושיית הגמרא, מדוע דוקא מודה במקצת חייב שבועה, ולא כופר הכל, ותרצה הגמרא, שכופר הכל נאמן כיון שיש לו